

<i>Fringilla coelebs</i>	последнее наблюдение
10.11.89. -	
<i>Pyrhula pyrrhula</i>	прилет
06.11.85. -	

Україна (Ukraine), 255300, Київська обл., нпт Іванков,
ул.Чкалова, б. Д.Н. Борзаковський.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕСНЯНОЇ МІГРАЦІЇ ПТАХІВ НА ПОДІЛЛІ В 1996 р.

В.О. Новак

Peculiarities of the spring migration of birds in Podolia in 1996. - V.O. Novak. - Avifauna of Ukraine. 1. 1998. - Spring of 1996 was cold and snowy. The continuous snow cover kept all March. All rivers in the first decade of April have strongly overflowed. Migration of water birds was very mass, it passed in short time. Observation were carried out in Letychiv and Khmelnytsky districts of Khmelnytsky region. Peculiarities of migration of separate species are described.

Key words: Khmelnytsky region, migration, spring, water birds, birds of prey.

Весна 1996 р. виявилася найбільш холодною і багатосніжною на Поділлі за останнє десятиліття. Суцільний сніговий покрив тримався практично весь березень (а окремі ділянки снігу були наявні аж до перших чисел травня) танучи дуже повільно. В результаті масового різкого танення снігу в першій декаді квітня всі річки в центральних (Хмельницький, Летичівський) районах Хмельницької області вийшли з берегів, утворивши по своїх долинах великі мілководні водойми з численними острівцями. В той же час на ріборозплідних ставках крига танула протягом усього квітня і лише в першій декаді травня повністю зникла. Все це спричинило наймасовішу міграцію водно-болотяних птахів і причому в досить стислі строки, порівняно з останніми роками. Наші спостереження були проведені на утворених мілководних водоймах у долинах річок Південний Буг (між с. Пирогівці Хмельницького і с. Голосків Летичівського районів, ділянка 2 x 7 км; с. Требухівці — с. Головченці, 2,5 x 3 км) і Бужок (с. Ставниця — смт Меджибіж, 1 x 3 км), а також на ріборозплідних ставках біля сіл Митківці, Ярославка, Ставниця Летичівського району.

Протягом березня птахи майже не мігрували і лише в кінці місяця розпочалась відразу масова міграція різних видів, яка тривала

до середини квітня. Після цього інтенсивність прольоту значно спала. Особливості міграції окремих видів розглянуто нижче, а точні показники чисельності наведено для річкових розливів (РР) біля с. Голосків і ріборозплідних ставків (РРС) біля с. Митківці.

Великий норець (*Podiceps cristatus*). Перші особини відмічені на РР 5.04; максимальна кількість — 10.04. Після зазначеної дати чисельність знизилася (одночасно зі спадом води); останні 10 особин відмічені 28.04. А от на РРС кількість птахів навпаки постійно зростала і вже 19.04 спостерігали 80 особин.

Сірощокий норець (*P. grisegena*). Виявлений лише на РРС, де вже 19.04 відмічено понад 20 особин, причому самці активно токували.

Чорноший норець (*P. nigricollis*). Поодинокі особини з'явилися на РР 12.04 і до 28.04 їх чисельність зростала, після чого зі спадом води птахи залишили ці місця. Зате на РРС чисельність норців у кінці квітня різко зросла.

Малий норець (*P. ruficollis*). 12.04 птаха спостерігали на РР.

Сіра чапля (*Ardea cinerea*). Перші 3 особини відмічені 26.03 на мілководдях р. Південний Буг. З того часу ми майже щодня спостерігали до 8 особин, які летіли в північному і північно-західному напрямках. На РР максимальна чисельність відмічена 20.04, коли вода спала на 50 % затопленої території.

Чепура (*Egretta alba*). Птаха спостерігали на РР 12-28.04; у цей час ще 5 особин відмічено на РРС.

Бугай (*Botaurus stellaris*). Перші крики самців на РРС чули 19.04.

Білий лелека (*Ciconia ciconia*). Першу особину спостерігали 25.03 біля р. Південний Буг в с. Голосків. Відтоді кількість мігруючих птахів за день зросла з 5–10 до 109 (7.04). В середині квітня протягом світлої частини доби пролітало 20–50 особин. Другий пік міграції припав на 18.04 — в цей день відмічено 144 птахи. Проліт тривав ще більше місяця, але кількість мігруючих особин рідко перевищувала 20 на день. Останніх 9 лелек, які летіли на північ, ми спостерігали 27.05.

Чорний лелека (*C. nigra*). Основна міграція тривала 7–12.04, коли протягом окремих днів відмічали по 5–6 особин. Поодиноких птахів спостерігали до 19.04.

Сіра гуска (*Anser anser*). Перші пролітні зграї (до 150 особин) відмічені 19.03. Пік міграції припав на 30.03, коли в північно-східному напрямку за 30 хв. пролетіло 1795 особин. У наступні дні

спостерігали по 3–10 птахів і лише 7.04 їх пролетіло 117. Останніх мігруючих особин виявили 18.04. У місцях гніздування на РРС 19.04 гуси вже утворили пари (всього близько 10).

Гуменник (*A. fabalis*). Протягом періоду міграції відмічений двічі: 30.03 53 особини летіли на схід над с. Голосків і 19.04 124 птахи виявлені на водосховищі Нижні Анаставці (Великий став).

Крижень (*Anas platyrhynchos*). На РР протягом квітня спостерігали 50–150 особин і до 50 — на РРС. Це досить дивно, оскільки лише протягом трьох останніх зим у цих місцях перебувало від 900 до 2000 крижів. У травні на РРС вже було близько 250 птахів, а РР вони покинули зовсім.

Чирка менша (*A. crecca*). Спостерігали лише на РР до 50 особин. Проліт тривав з 10 по 20.04.

Чирка більша (*A. querquedula*). Перший самець на РР відмічений 5.04, а вже 7.04 ми спостерігали близько 700 особин, 12.04 — 1300, 20.04 — 1000, 28.04 — 100. На РРС в цей час перебувало не більше 50 птахів.

Свищ (*A. penelope*). Перша пролітна зграйка з 12 особин відмічена на 2.04, а вже 7.04 на РР виявлено близько 1000 птахів. Надалі чисельність свища тут знизилася (12.04 — 800 особин, 20.04 — 600, 28.04 — 150). На РРС в цей час ми спостерігали невеличкі групи чи пари птахів. Остання пара відмічена на РРС 26.05.

Шилохвіст (*A. acuta*). Проліт тривав 7-20.04. На РР спостерігали не більше 20–50 особин.

Широконоска (*A. clypeata*). Птахи мігрували протягом 12-28.04. На РР перебувало не більше 50 особин, в цей же час дещо меншу їх кількість ми спостерігали на РРС.

Попелюх (*Aythya ferina*). Перші особини з'явилися на РР 5.04, а вже 7.04 тут відмічено близько 500 птахів, 12.04 — 1300, 20.04 — 1000; згодом — різкий спад до 50 особин (28.04). На РРС у квітні спостерігали 20-50, а у травні — близько 100 птахів.

Чубата чернь (*A. fuligula*). Основна міграція пройшла з 7 по 20.04, коли на РР чисельність виду зросла з 50 до 800 особин. На РРС у квітні — травні спостерігали до 20–30 птахів.

Гоголь (*Bucephala clangula*). Пік міграції припав на 7.04, коли на РР відмічено близько 50 особин. Надалі чисельність знижувалася (12.04 — 20 птахів, 20.04 — 10).

Скоба (*Pandion haliaetus*). Перші особини відмічені 7.04 над РР. Пік міграції припав на 18.04, коли над РРС і РР виявлено 7 птахів; з них 2 пари пролетіли у північному напрямку, а 3 особини

ловили рибу. Цих 3 птахів ми бачили там само і 19.04. Всього за час міграції над територією досліджень пролетіло не менше 15 особин.

Скигльак малий (*Aquila pomarina*). Вперше пролітних птахів виявлено 2.04, коли за годину пролетіло 10 поодиноких особин. Пік міграції припав на 18–19.04, коли відмічено відповідно 15 і 7 скигльаків, що летіли по 1–2 птахи разом з канюками чи лелеками. У травні окремих особин ми бачили лише на гніздових територіях. Всього за час міграції відмічено понад 50 птахів.

Зміїд (*Circaetus gallicus*). По одній особині, які летіли на північ, виявлено 12.04 (с. Голосків) і 19.04 (с. Волосівці).

Степовий лунь (*Circus macrourus*). Самця, що летів над РР у північному напрямку, відмічено 7.04 (с. Голосків).

Лиска (*Fulica atra*). Перші птахи виявлені на РР 5.04, але чисельність їх тут протягом першої половини квітня не перевищувала кількох десятків особин, оскільки основна маса лисок переміщувалась на РРС, як тільки там з'являлися ділянки чистої води.

Сивка звичайна (*Pluvialis apricaria*). Велику кількість птахів спостерігали на РР, де їх чисельність з 500 особин (7.04) зросла до 2000 (20.04). Згодом майже всі птахи покинули ці місця. Останніх 4 сивок ми бачили 28.04.

Чайка (*Vanellus vanellus*). Перші пролітні зграйки відмічені 26.03. Пік міграції припав на 12.04, коли на РР спостерігали близько 4000 особин. Практично до кінця квітня міграція завершилась. У травні птахи виявлені лише на гніздових територіях.

Кулик-сорока (*Haematopus ostralegus*). На РР 7.04 відмічено одну особину, а 12.04 — 4. Крім того, 26.05 2 птахи виявлені на мілководдях водосховища Нижні Анаставці (сmt Меджибіж).

Задирак (*Philomachus pugnax*). Міграція тривала протягом усього квітня. На РР спостерігали від 500 (7.04) до 1700 (28.04) особин.

Чорноволик (*Calidris alpina*). Відмічено досить пізню міграцію: 26.05 виявлено близько 120 особин на мілководдях водосховища Нижні Анаставці.

Великий кульон (*Numenius arquata*). Спостерігали лише на РР (7.04 одну особину), а 12.04 — 8); птахи кочували у північно-східному напрямку.

Середній кульон (*N. phaeopus*). 12.04 відмічено особину у зграйці з великими кульонами.

Грицик великий (*Limosa limosa*). Протягом перших двох декад квітня (з 7.04) близько 120 особин виявлені на РР. До кінця

місяця тут залишалось 25 особин. На РРС у квітні відмічали лише поодиноких птахів, але вже у травні тут постійно перебувало близько 30 особин (очевидно ті, що залишилися на гніздування).

Сріблястий мартин (*Larus argentatus*). Перші птахи на РР з'явилися 6.04, а вже 7.04 їх було 16. До кінця місяця тут залишилося 2 особини. В цей же час на РРС постійно перебувало близько 10 особин.

Чорнокрилий мартин (*L. fuscus*). Перша особина, яка летіла на північ, відмічена 6.04 біля с. Шрубків. На РР найбільшу кількість спостерігали 7.04 (18 птахів); згодом їх чисельність тут знизилася до 1–4 особин. Зате на РРС число птахів продовжувало зростати: 14.04 їх тут було близько 70, а 19.04 — 31. Крім того, в різні дні нами відмічені поодинокі особини, які прямували на північ над суходолом. Усього за час міграції зареєстровано понад 130 особин.

Великий крячок (*Hydroprogne caspia*). Перші пролітні птахи відмічені над розливами рік (12 і 20.04 — с. Голосків, 14.04 — с. Требухівці). Крім того, 27.04 2 птахів бачили на невеликому острові серед РРС разом з групою мартинів.

Шпак (*Sturnus vulgaris*). Перших особин спостерігали 24.03. Пік міграції припав на 12.04, коли на РР відмічено близько 1000 птахів.

Грак (*Corvus frugilegus*). Перші десятки мігруючих особин ми спостерігали 8.03. А от вже 22.03 за день пролетіло близько 10 000 птахів (с. Голосків). Пік міграції припав на 24.03, коли протягом світлої частини доби нами зареєстровано понад 25 000 граків. До кінця місяця за день пролітало від 2 до 3000 особин, а у квітні — до 1000. В середині цього місяця міграція припинилася. Усього за час міграції пролетіло близько 100 000 граків. Проліт проходив у північно-західному напрямку; птахи летіли паралельно автошляху Хмельницький — Вінниця. У дні активної міграції суцільний потік мігруючих граків не переривався протягом світлої частини доби (з 8⁰⁰ до 17⁰⁰).

Усього протягом весняного періоду 1996 р. нами відмічено дати прильоту для 118 видів і дати останньої зустрічі для 7 зимуючих видів.

Україна (Ukraine), 281470, Хмельницька обл.,
Летичівський р-н, с. Голосків. В.О. Новак.